

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län.

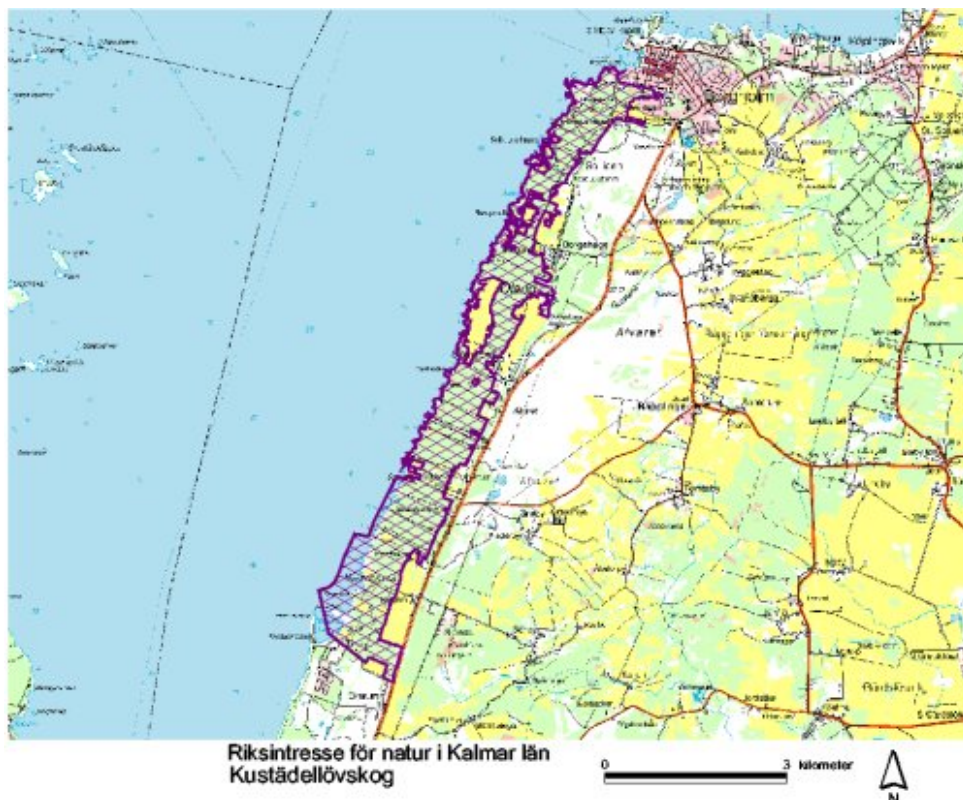
Områdesnamn: Kustädellövskog

Områdesnummer: NRO08069

Namn: Markus Forslund (1998-10-31), uppdaterat (2003-08-28)

Kommun: Borgholms kommun

Kartblad: 05 SV, 05 SO, 04 NO



Area: 820 ha, 749 varav ha land och 71 ha vatten

Naturgeografisk region: Region 14 b Ölands skogrika områden

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 119 (Öland)

Agrara kulturlandskapsregioner: Öland och sydöstmåländska slättbygden

Landskapsformer: Slätt med relativ höjd under 20m

Riksvärde

Ädellövskog	Flora och fauna
-------------	-----------------

Värdeomdöme: Lövskogsområde mellan landborgen och kusten. Största kvarvarande området av ännu på 1800-talet långt mer utbredda lövängar/ädellövskogar nedanför västra landborgen. Mycket välutvecklad ädellövskog med stor ekologisk variation. Delvis åldrig skog med mycket rikt träd- och buskskikt, dominerat av ek och hassel. Almskog rik på hassel och avenbok förekommer på

mindre arealer. Halltorp är en internationellt värdefull lokal för skalbaggar, lavar och svampar. Mycket värdefull kärlväxtflora med ett flertal sällsynta arter. Art- och individrikt småfågelliv. God förekomst av långbensgroda.

Huvudkriterier: A -- Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller kombination av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.

B -- Väsentligen opåverkat naturområde

C -- Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter

D -- Område med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt betesdrift i delar av området. Naturvärdet kan påverkas negativt av barrskogsplantering eller intensivt lövskogsbruk, bebyggelse, vägbyggen m.m.

Säkerställande: Borga hage och Halltorps hage är naturreservat och föreslaget att ingå som särskilda bevarandeområden i Natura 2000. Övriga delar har skydd för landskapsbilden och strandskydd (300 m). Arbete pågår med reservatsbildning i Strandtorps- och Strandskogenområdet. Stora delar av området omfattas även av riksintresse för kulturmiljö och friluftsliv.

Områdets huvuddrag:

Kustädellövskogen mellan Borgholm och Halltorp består av ett sammanhängande stråk av ädellövskog. Det är en rest av den kustnära skog som förr fanns längs den västra sidan på mellersta och södra Öland. Lövskogsområdet är drygt en kilometer brett och cirka en mil långt.

Berggrunden är kalkfattig och utgörs av siltig skiffer från mellankambrium. Dess överyta är vittrad och ytan går i dagen inom stora delar av området.

Mellan Strandtorp och Halltorp löper en mäktig strandvall längs landborgen. Den ligger betydligt högre än Ancylus- och Litorinavallarna och är således av äldre datum.

Ädellövskogen varierar allt efter skiftande markförutsättningar, geologiska förhållanden och kulturpåverkan. Skogsek är vanlig så gott som överallt, men den bildar bara i undantagsfall rena bestånd. Den växer oftast uppblandad med avenbok, alm, ask, lind och lönn. Särskilt i de mellersta delarna finns björkskog med ett slutet buskskikt av hassel. Avenboken är vanlig och bildar vid Halltorp ett större bestånd.

Huvuddelen av träden är relativt unga. I allmänhet finns ett glest trädskikt av medelålders och äldre träd, vilka nu omges av en tät, yngre generation. I Halltorp finns dock rester av en äldre ekgeneration.

Buskskiktet i skogarna är väl utvecklat. Hasseln är den dominerande busken och bildar ibland täta hasselskogar, så kallade hässlen. Skogstry är vanlig i de flesta skogstyperna.

Markfloran är artrik och intressant. Murgröna förekommer i samtliga skogstyper. Blåsippa och skogsviol är två andra växter som karaktäriserar de mest slutna skogarna. Det mest utbredda växtsamhället är ett lundgröe/lundsloksamhälle med ek som dominerande trädslag. I vissa delar är skogsbingel dominerande. Svampfloran är imponerande med åtskilliga hotade svamparter. Kalkgynnade växter förekommer framförallt utmed små bäckar med kalkhaltigt vatten som avvattnar Västra landborgen åt väster.

Vårfloran i lövskogarna är mycket praktfull. Den består av svalört, gulsippa, vitsippa, blåsippa,

gullviva, lungört och vårärt. Av sällsyntare arter kan nämnas gulkronill, silverviol, skogskorn och knippejlika. På betesmarker vid Solliden hittar vi en riklig förekomst av raggarv som här har sin enda växtplats på ön. Till de äldre träden är en rik lavflora knuten. Det är främst ekar, men även alm och ask, som hyser ett flertal sällsynta lavar. En koncentration av rödlistade lavar finns i lövskogarna vid Borgehage, Strandtorp och i Halltorp.

Området är av riksintresse för naturvården och naturreservaten Halltorp och Borga hage även för friluftslivet. Arbete pågår för att avsätta Strandtorp och Strandskogen som naturreservat. Vid *Borga hage* nedanför landborgen vid Borgholms slott utbreder sig en tät lövskog av naturskogskaraktär. Här finns inte mindre än 24 olika sorters träd. Området kallas i dagligt tal för Slottsskogen och når i norr ända fram till bebyggelsen i Borgholms stad.

Vid Borga hage har vi den nordligaste utposten av den kustädellövskog som förr sträckte sig längs en stor del av Kalmarsund. Det är lätt att ta sig fram på de breda stigarna.

Lunden domineras av höga och relativt gamla ekar. Här finns ett av landets största sammanhängande ekskogsområden. Tillsammans med hasselbuskarna skapar de lundkaraktären. Mot kusten bildar hagtorn och andra buskar täta snår. Här och var går det dock bra att ta sig ner till den steniga stranden. I rasbranten finns en värdefull kryptogamflora. Till exempel finns skör lansmossa här och stiftklotterlaven har en stark population i branten.

På våren, innan trädens lövverk ännu slagit ut, står marken i full blom. Sippor, violer, vårlök, vårärt och lungört är exempel på vårblommor som trivs här. I takt med att löven slår ut och dämpar ljuset avtar vårfloras prakt.

Ett ovanligt stort skogsalmbestånd växer på den skarpt sluttande kalkstensbranten. Här finns även enstaka lundalmar – ett träd som i landet bara finns på Öland och Gotland.

Sommaren är de ståtliga lundgräsens tid. Här finns sällsyntheter som skogskorn och skugglosta. De iögonfallande gula skogsfibblorna växer ställvis rikligt. Ett exotiskt inslag utgör murgrönan, vilken växer över större delen av Borga hage – dels liggande på marken, dels klättrande såväl på ekarna som i landborgens kalkstensbranter. Under de stränga vintrarna 1939–1941 dog de flesta murgrönor. De få som överlevde har idag tagit träden i besittning och på sina håll vuxit sig riktigt kraftiga.

Kryptogamfloran i området är imponerande med ett 70-tal rödlistade svampar, lavar och mossor. Till de mer sällsynta hör fläderlundlav, falsk djävulsopp, blå lökspindling, blomspindling, steneksspindling, fjällig gallmuseron och stäpprosett, vilka alla är akut eller starkt hotade. Svarthätta, grönsångare och olika trastar är några av de fåglar som stämmer upp i vårfågelsången. Flockar av skogsduva har observerats. Här finns bra förutsättningar för denna art att hitta lämpliga häckningsplatser. Näktergalen anländer i maj från sitt vinterkvarter i Östafrika och låter sin ljudliga sång välla ut över lunden under försommarnätterna. I kärren finns det gott om långbensgroda.

Området har en rik skalbaggsfauna med flera rödlistade arter. Almbloombock, prydnadsbock, ädelguldbagge, svartvingad svampbagge och glänsande blombagge är bara några exempel. Klöverborren, som anses vara utdöd i Sverige, är påträffad här på 1970-talet och det är inte otänkbart att den finns kvar.

Borga hage är skyddat som naturreservat.

Halltorps hage är en av de mest kända naturområdena på Öland. Det är ett av landets allra artrikaste lövskogsmiljöer med en mycket hög koncentration av rödlistade växter och djur. Få, om ens något område i landet, har så många rödlistade arter på en så begränsad yta. Det är särskilt kryptogamfloran och den lägre faunan som är speciell. Området består huvudsakligen av tät och skuggig ädellövskog, men här finns även trädbevuxna och helt öppna betesmarker samt en liten slätteräng.

Halltorps hages främsta kännetecken är de många urgamla ekarna. I södra delen finns ett trettiotal ekjättar, vars ålder har uppskattats till mellan 500 och 700 år. Av deras utseende kan man utläsa att de vuxit upp under ljusöppna förhållanden. Förr ingick området i inägomarken till Halltorps gård och brukades då som slätteräng. Ängsbruket upphörde under senare delen av 1800-talet och området kom därefter att nyttjas som betesmark.

Till de gamla ekjättarna är en mängd olika insekter knutna. Mest känd är den större ekbocken som här har sin enda förekomst i Norden. Sammanlagt har det påträffats mer än 130 rödlistade skalbaggsarter i Halltorps hage. Några av dessa har här sin enda förekomst eller en av sina få förekomster i norra Europa. Till de mest värdefulla skalbaggsarterna hör de akut hotade knäpparna ekfjällknäppare och eksavknäppare. Ekhjärtnäppare och skimlig fjällknäppare förekom tidigare i området men räknas numera som utdöda i landet. Även läderbaggen förekommer i ekarna i Halltorps hage. Några av de sällsynta insekterna är knutna till murken ekved med markkontakt och har påträffats i de gamla, stora ekstubbarna. Exempel på dessa är ekoxebagge, blanksvart rödbeck, kortvingen *Tachyusida gracilis* och stor barkskinnbagge. På mossklädda stenar lever liten kulsinnbagge som, förutom i Blekinge, här har sin enda Nordeuropeiska förekomst. Det är inte bara skalbaggar som är knutna till de gamla ekarna. Det förekommer även fler ovanliga fjärilar som hålträdsvampmal, ekbrommal, eklavmal och silverfläckpraktmal. Halltorp var även första lokalen på Öland för den mycket ovanliga örönstriten. Arten har ett speciellt utseende med örönliga utskott. Idag är arten känd från ytterligare ett par lokaler på ön.

Ekhangarna fortsätter norrut som ett smalt stråk mellan de öppna strandängarna längs kusten och den täta lövskogen. Ekarna i denna del är inte fullt lika gamla och har en diameter på mellan 40 och 80 centimeter. Inslag av lind, lönn, ask och avenbok är vanligt. En del av lindarna är mycket gamla och har tidigare varit hamlade. Buskskiktet är varierat och ställvis tätt med främst hagtorn, hassel, slån, nypon och vildapel. Markfloran domineras av skuggföredragande växter som lundslok, lundkovall, myskmadra, lungört och blåsippan. Grässvål förekommer enbart i gläntor och längs kantzonen mot strandängen. På flera ställen ser man rester efter de stubbar som härrör från en avverkning av 1000-talet gammelekar som gjordes år 1918. Ekhangarna kommer de närmaste åren att restaureras genom gallringar och röjningar. I ett första skede kommer alla större ekar att friställas.

Den norra delen av Halltorps hage domineras av täta ädellövskogar. Alla i Sverige förekommande ädellövträd, utom bok, finns representerade. Avenbok och ek är de vanligaste trädslagen. Avenboken förekommer i flera rena bestånd, varav ett är på 15 hektar och är därmed ett av de större i landet. Buskskiktet i skogarna är väl utvecklat med hassel och hagtorn som de vanligaste arterna. Markfloran är mycket artrik och till de vanligaste växterna hör skogsbingel, myskmadra, skogssvingel, lundgröe, skogsviol och såråla. Skogsveronika har här en av sina få lokaler på Öland. Många av träden har murgröna slingrande längs stammen. Flera rödlistade lavar växer på de gamla trädstammarna, främst på äldre ekar och hamlade lindar. Bland dessa kan matt pricklav, ekspik och rosa lundlav nämnas. Även avenbokskogen hyser en intressant insektsfauna. På avenbokens blad förekommer talrikt med galler av gallkvalstren *Eriophyes tenuella*, *E macrotrichus* och gallmyggan *Contarinia carpini*, alla mycket sällsynta i Sverige. Här påträffas även den hotade hasselsplintborren.

Inne i avenbokskogen ligger flera små kärr. Vissa är delvis bevuxna med videbuskar. Blåstarr, strandlysing och plattstarr är vanliga växter ute i kärren. Örtinslaget kan vara stort med arter som frossört, vattenblink och strandklo. Många av kärren är viktiga lekvatten för långbensgroda. Utmed kusten ligger en smal zon med öppna och välbetade strandängar. Närmast vattnet finns en stenig strandremsa med salttålig vegetation. Salttåg, blåsklöver och kustarun är exempel på betesgynnade växter som återfinns här. Innanför vidtar öppna och torra gräsmarker på låga

strandvallar med dominans av gräs och halvgräs. Här finns även den sällsynta ljungsnärjan som parasiterar på bland annat ljung, timjan och gulmåra.

I sydöstra hörnet av Halltorps hage finns en liten trädbevuxen slåtteräng. Trädskiktet utgörs av en blandning av spridda lövträd och små träd- och buskgrupper. De vanligaste trädslagen är ek, ask, lind och lönn. Hassel är vanlig i hela ängen. Markfloran är mycket artrik och varierad tack vare den skiftande fuktigheten. Vanliga växter är gullviva, stenbär, darrgräs och ängsvädd. Flera slåttergynnade växter visar att området hävdats som äng under lång tid. Bland dessa märks särskilt ängsskära och lundkovall. Områdets ängskaraktär har ingen motsvarighet i någon annan del av området, men visar på hur stora delar kan ha sett ut under tidigare århundraden.

Kryptogamfloran är imponerande med drygt 70 rödlistade svampar, lavar och mossor. När det gäller svampar så betraktas området som ett av de allra värdefullaste i landet. Några hotade arter som visar på områdets höga kvalitet är falsk djävulssopp som här har sin enda svenska förekomst, blå lökspindling, bakelsespindling, blomspindling, sträv jordstjärna, saffransticka, tungticka och saffransfingersvamp.

I lövskogarna finns ett rikt fågelliv. Arter som dominerar är lövsångare, grönsångare, rödhake och taltrast. Här förekommer även sällsyntare fåglar som sommargylling, stenknäck och mindre hackspett. Utmed de öppna strandängarna längs kusten häckar arter som tofsvipa, stor strandpipare och gravand.

Anmärkningar: Ingår i naturvårdsplanen för Öland (M-12) och omfattas av våtmarksinventeringen (VMI ID: 05H1A01, 05H1A02, 04G9J03, 04G9J05, 04G9J06).

Referenser:

SKA KOMPLETTERAS

- Andersson, H. & Danielsson, R. 1980. *Halltorps hage – entomologisk inventering samt förslag till skötselåtgärder*. Naturvårdsverket, PM 1371.
- Ekstam, U. 1979. *Detaljerad vegetationskartering av kustlandskapet mellan Halltorp och Solliden på Öland*. Calidris 8: 269–318.
-
- Rodebrand, S, 1979. Häckfågelfaunan i en öländsk kustadellövskog. Calidris 8:4, 255-262.